

Черевичний Геннадій⁶³

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
м. Київ, Україна

ORCID: [0000-0001-9094-8732](https://orcid.org/0000-0001-9094-8732)

E-mail: gscherevichnyj@gmail.com

ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ І РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Йдеться про значущість професійної підготовки майбутніх учителів історії в класичних університетах України, що обумовлено насамперед умовами сьогодення. Автор вбачає, що приклад університетів Республіки Польща в цьому контексті може бути корисним й цікавим. Наведено елементи проведеного аналізу українського і польського досвіду.

Ключові слова: класичний університет, модель підготовки учителя історії, український досвід, польський досвід.

Searching for Answers to Today's Challenges for Professional Training of Future History Teachers in Universities of Ukraine and the Republic of Poland. The report talks about the importance of professional training of future teachers of history in classical universities of the Ukraine, which is due, first of all, to today's conditions. The author sees that the example of the universities of the Republic of Poland can be useful and interesting in this context. This vector contains the elements of the analysis of the Ukrainian and Polish experience.

Keywords: Classical University, History Teacher Training Model, Ukrainian Experience, Polish Experience.

Вступ. В умовах сьогоденної важкої і довготривалої повномасштабної російсько-української війни актуалізовано проблему донесення історично-обумовлених фактів до цивілізованого суспільства країн світу, зокрема й підростаючого покоління українців. Класичні університети України, у тому числі й історичний факультет Київського університету імені Тараса Шевченка, є провідними закладами вищої освіти, що здійснюють висококваліфіковану спеціалізовану професійну підготовку істориків, зокрема й майбутніх учителів історії за освітньою програмою «Середня освіта (історія)». Слід зазначити, що збалансованість професійної підготовки майбутніх учителів історії у взаємозалежності якості навчання лежить у площині сформованості професійної компетентності майбутніх учителів історії, зокрема таких її основних взаємозалежних компонентів: «педагогічний ↔ історичний ↔ цифровий ↔ соціально-психологічний (або особистісно-зорієнтований) ↔ технологічний». Щодо університетської підготовки вагоме значення має заглиблення здобувачів освіти в набуття фахових історичних знань, завдяки

⁶³©Черевичний Геннадій (Cherevichnyi Gennadii)

чому вони зможуть у майбутньому забезпечити повноцінну сформованість національної ідентичності здобувачів загальної середньої освіти у школі. Цікавим у цьому контексті є досвід польських колег щодо університетської підготовки майбутніх учителів історії.

Мета доповіді. Розкрити певні елементи порівняльного аналізу із професійної підготовки майбутніх учителів історії саме в класичних університетах України і Республіки Польща та зосередити увагу на вагомості саме університетської історико-педагогічної освіти.

Методи і підходи. У роботі застосовано низку емпіричних методів – спостереження, контент-аналіз джерельної бази, інформаційний аналіз діяльності університетів України і Республіки Польща з підготовки вчителів історії, компаративний аналіз. Дослідження ґрунтується на застосуванні певних методологій – компетентнісного, трансдисциплінарного, адаптивного і системного підходів до вивчення науково-практичного матеріалу.

Основні результати. З'ясовано, що в Україні підготовку вчителів історії за освітньою програмою «Середня освіта (історія)» здійснюють як класичні університети, так і суто спеціалізовані педагогічні заклади вищої освіти (у тому числі й педагогічні університети). Наукові праці з цього приводу мають такі дослідники, як Е. Бесядецька, А. Гриценко, А. Пижик, Н. Пометун, А. Слюсаренко та ін. З'ясовано, що, на відміну від України, у Республіці Польща у цьому контексті пріоритети мають саме класичні університети (відповідно розробляються певні моделі підготовки майбутніх учителів історії).

Польська дослідниця Е. Бесядецька вважає, що проблематика моделювання підготовки учителя історії займає певну ланку у дидактичному дискурсі й визначається в основному чинними стандартами педагогічної освіти. Вона зазначає, що університети дуже часто розширюють навчальні плани, включаючи додаткові предмети, які пропонують набуття нових професійних компетенцій здобувачів вищої освіти (студентів), та наводить приклади [1]. Адже, як в українській, так і в польській освіті останнім часом на всіх рівнях освіти значних трансформацій завдали карантинні обмеження, спричинені пандемією (SARS-CoV-2 або Covsd-19), а в Україні також й введенням воєнного стану.

У цьому сенсі науковці акцентують увагу на необхідності подальшої модернізації освіти майбутніх учителів історії шляхом особистісного розвитку та участі у творчому навчанні, а також виокремленням власне індивідуальної траєкторії навчання кожного здобувача освіти. Новим викликом для існуючої системи постало вагоме розширення практичного навчання здобувачів освіти історичних факультетів, що було переведено у формат онлайн-занять як постійного елемента навчання або занять у змішаній формі. З огляду на це

виникла потреба в загальній модернізації системи підготовки майбутніх учителів історії у вищій школі.

Е. Бесядецька також зазначає, що цікаву модель навчання вчителів історії пропонує Педагогічний університет Кракова. Перший семестр бакалаврського навчання представлено пропозицією з 13 курсів підвищення професійної компетентності: «Керівник екскурсії та табору», «Методика проведення історичних екскурсій», «Використання безкоштовних додатків та інтернет-інструментів у роботі вчителя», «Планування професійного розвитку вчителя», «Підготовка здобувача загальної середньої освіти до самоосвіти та самооцінювання», «Формуюче оцінювання на уроках історії та суспільствознавства», «Контроль і оцінювання здобувачів загальної середньої освіти – дидактична теорія і шкільна практика», «Робота з обдарованими учнями», «Підготовка та проведення історичних, дослідницьких та популяризаторських проєктів», «Інклюзія – інклюзивне навчання в школі», «Індивідуальне навчання на уроках історії та суспільствознавства», «Учитель як вихователь», «Підготовка до участі студентів і викладачів у культурі». Із запропонованих курсів здобувачі вищої освіти обирають три.

Паралельно із заняттями з дидактики історії та суспільствознавства, що впливають зі стандартів педагогічної освіти, введено предмет «Медіа в історичній освіті», що реалізується частково через електронне навчання, а також предмети у формі проєктних занять: планування роботи вчителя історії та суспільствознавства, репетиторство та персоналізація. Крім того, є заняття на вибір (п'ять обов'язкових), які пропоновано у формі десятигодинних курсів, у тому числі етика професії вчителя історії, проблеми та виклики вчителів історії-початківцю, відвідини малопольських архівів та історичних місць, наставництво вчителів, навчальні візити, алгоритмічні ігри та заходи або освітній проєкт; ораторське мистецтво – вербальне і невербальне спілкування та психолого-педагогічна практика в кейс-студіях [1]. Запропоновано також музейні уроки, менторство, занурення у віртуальне навчальне середовище, що забезпечується застосуванням інноваційних методів навчання з використанням цифрових інструментів вимірювання освіти тощо. Безумовно, що як в українських університетах, так і в польських значну увагу приділено педагогічній практиці.

Висновок. Отже, розглядаючи певні елементи інформаційного аналізу польських моделей професійної підготовки майбутніх учителів історії в класичних університетах, слід зазначити, що нині акцентовано увагу як на поглибленні фахових історичних знань, так і на застосуванні сучасних медіа та технологій в освітньому процесі, формуванні дослідницької компетентності

здобувачів освіти та розвиненні її у науково-педагогічних працівників, звернуто увагу на етичний вимір історії та освіти в галузі краєзнавчої та регіональної історії, а також на знаннях про альтернативні форми історичної освіти. Аналогічні підходи набули першочергового значення щодо професійної підготовки майбутніх учителів історії і в українських класичних університетах. Адже завдання підготовки вчителів-істориків до роботи зі здобувачами загальної середньої освіти відбувається в умовах підвищеного ризику, пов'язаного з небезпекою воєнного часу, що уможлиблює адекватне усвідомлення ними об'єктивної картини дійсності та спонукає їх на збереження національної пам'яті, а також забезпечує ефективне набуття як педагогічних, так і обумовлених викликами сьогодення історичних фахових компетенцій.

Таким чином, за умов теперішнього часу побудова моделі педагогічної освіти взагалі і професійної підготовки майбутніх учителів історії зокрема має корелюватися зі змінами моделі освітнього процесу українських університетів, що зумовлене об'єктивними причинами впливів воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Biesiadecka E. *Współczesny model kształcenia nauczycieli historii i wiedzy o społeczeństwie – oczekiwania a rzeczywistość. Contemporary education model for history and citizenship education teachers – expectations and reality. Edukacja Kultura Społeczeństwo. Rocznik II. 2021. P. 99–108. DOI: <https://doi.org/10.34616/eks.2021.2.1.99.109>.*